

Юлія ШМАЛЕНКО

доцент кафедри соціології
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
кандидат політичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ У НІМЕЧЧИНІ

Сьогодні, коли інститут медіації в Україні нарешті отримав законодавче регулювання, актуальним стає питання потенційних можливостей просування медіації в нашій країні та обговорення перспектив підготовки кваліфікованих медіаторів. Отримання кваліфікації медіатора відрізняється залежно від країни, де медіація застосовується. Спеціалістів різних країн об'єднує успішне проходження навчання медіації. Здається можливим запозичити досвід інших країн, проаналізувавши їхню практику становлення інституту медіації.

Великий інтерес становить Німеччина, де активно підтримується розвиток медіації в різних сферах. Німеччина стала однією з перших Європейських країн, що почали адаптацію інституту медіації. У Німеччині, як і в Україні, становлення медіації починалося з практики, експериментальних майданчиків, і після аналізу накопиченого матеріалу відбувалося правове регулювання з боку держави.

Інтеграція медіаційної практики Німеччини відбувалася в 1980-х рр. XX століття, коли проходив процес становлення та розвитку медіації як способу альтернативного вирішення спорів. Ініціатива застосування медіації в німецьке суспільство виникла в 1977 у сфері юридичної соціології. Поклав початок зростання інтересу до медіації в Німеччині виступ президента Конституційного Суду ФРН в 1979 році в межах конгресу суддів, який був спрямований на підтримку ідеї використання альтернативних способів вирішення конфліктів. У 1992 р. було засновано першу організацію з підготовки та проведення сімейної медіації – Bundesarbeitsgemeinschaft für Familienmediation (BAFM) [1]. Тоді ж були затверджені основні вимоги до організації та проведення процедури медіації. У 1992 р. було ухвалено закон про допомогу неповнолітнім, який передбачав примирливі процедури для врегулювання сімейних конфліктів за участю посередників органів опіки над неповнолітніми. У травні 1998 р. Німецькою асоціацією адвокатів було організовано Спільку медіаторів, яка згодом була реформована у Німецьку організацію медіаторів (DGM) [2].

У 1999 р. було ухвалено закон про обов'язкові примирливі процедури, що передбачало проведення обов'язкової примирної процедури з майнових спорів, що не перевищує 750 євро, і щодо спорів між сусідами.

Юридичне закріплення медіація в Німеччині отримала 12 січня 2011 року, коли був опублікований підготовлений урядом проект закону «Про підтримку медіації та інших процедур в судовому врегулюванні конфліктів». Після цього було надано можливість усім зацікавленим особам висловити свої зауваження, потім документ було відправлено на обговорення та доопрацювання в комісіях Бундестагу. Закон набув чинності 26 липня 2012 року [3].

Впровадження інституту медіації починалося з інформаційного ознайомлення населення з можливостями медіації щодо врегулювання конфліктів в окремих галузях життя, таких як сімейні, трудові конфлікти, суперечки між сусідами тощо. Згодом застосування медіації стало актуальним у сфері економічних відносин. Поступово створювалися центри та організації, що займалися медіацією, з'являлися наукові дослідження у цій галузі, зростала кількість установ, що надавали тренінгові програми з навчання медіації.

Сучасний інститут медіації в Німеччині характеризується наявним складом практикуючих медіаторів, діяльністю освітніх центрів та активним інформуванням потенційних клієнтів про існування даної процедури.

Найпопулярнішою галуззю в Німеччині є сімейна медіація. У кожному суб'єкті Німеччини є центри медіації, які займаються вирішенням конфліктів у сім'ї. Величезна кількість конфліктів надходить з Кімнат по правах дитини і кризових центрів. Далі йде адміністративна медіація, що передбачає врегулювання конфліктів між державними

структурами і суспільством. Наприклад, на міському рівні всі конфлікти, пов'язані з будівництвом, проходять через медіацію. Центром комерційної медіації є північ Німеччини. Комерційна медіація займається вирішенням спорів у бізнесі та підприємницькій сфері, а також навчанням майбутніх фахівців.

Медіація в школах практикується вже давно, що дозволяє дітям знайомитися з процедурою альтернативного вирішення конфліктів ще в ранньому віці. Учні набувають навичок грамотної комунікації та технології вирішення конфліктів з найбільшою вигодою.

У Німеччині практикується медіація в церквах. Церква, як важливий соціальний інститут, за наявності суперечностей її прихожан відправляє їх на процедуру медіації. Важливо зазначити, що витрати в такому випадку бере на себе церква.

Медіація – це праця, яка повинна бути оплачена. Багато медіаторів у Німеччині прийшли до наступної форми роботи зі сторонами: 30 хвилин медіатор працює безкоштовно, за цей час, як правило, відбувається ознайомлення сторін з принципами, правилами та суттю медіації. Далі сторони вирішують, чи будуть вони продовжувати роботу. Вартість медіативних послуг у Німеччині становить в середньому 200 євро на годину, ціна може коливатися від 150 до 400 євро. Сторони можуть домовитися, чи будуть вони платити рівні ступені або ж розділити витрати в різних пропорціях.

Медіація отримала своє визнання в освітній сфері. Практично на всіх юридичних факультетах в Німеччині ведеться курс медіації, починаючи з рівня бакалаврату. У більшості німецьких шкіл права запроваджено постійний курс медіації, тобто кожен, хто випускається з юридичного факультету, проходить курс медіації.

У Німеччині медіатори не є фахівцями, які підлягають національній регуляції, тому система підготовки кваліфікаційних медіаторів дуже різниться. На цей час відзначається розвиток акредитації медіаторів та стандартів для фахівців у різних галузях. Ці стандарти розробляються організаціями, що займаються медіацією. Діяльність медіатора у Німеччині регулюють такі документи: Закон Німеччини «Про підтримку медіації та інших процедур позасудового врегулювання конфліктів» від 26 липня 2012 р., Директива 2008/52/ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах» від 21 травня 2008 року [4], Європейський кодекс поведінки медіаторів, Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи та документи Організації економічного співробітництва та розвитку. Сертифікованим медіатором вважається особа, яка пройшла навчання медіатора, що відповідає вимогам § 5 та § 6 Закону Німеччини від 26 липня 2012 р. «Про підтримку медіації та інших форм позасудового врегулювання конфліктів». Медіатор гарантує під свою особисту відповідальність за допомогою проходження відповідного навчання та регулярного підвищення кваліфікації, що він володіє теоретичними знаннями та практичним досвідом для того, щоб із компетентністю провести сторони через процедуру медіації. Відповідне навчання медіатора повинно містити: 1) знання про основи медіації, її процедури та рамкові умови; 2) техніки переговорів й комунікації; 3) знання конфлікту; 4) знання про право медіації, так само як і про роль права в медіації; 5) практичні вправи, ігри та супервізію [3].

Отже, діяльність медіаторів Німеччини залежить від великої кількості факторів. Вона багатоступінчаста, оскільки регулюється за допомогою місцевого законодавства, кодексу організації, яку медіатор представляє, Європейського кодексу поведінки для медіаторів, якщо медіатором було ухвалено рішення дотримуватися цих положень, федеральним законом і документами, що регламентують медіативну діяльність на всій території Європейського Союзу.

Обов'язкових вимог щодо сертифікації, атестації, рівня освіти, наявності судимості чи виду діяльності медіаторів Закон про медіацію у Німеччині не визначає. Організації, які навчають медіаторів та видають відповідні сертифікати, також здійснюють свою діяльність на сьогодні у вільній формі, оскільки нормативних вимог щодо сертифікації медіаторів у Німеччині поки що немає.

1. Bundesarbeitsgemeinschaft für Familienmediation (BAFM). URL: <https://www.bafm-mediation.de>

2. Deutsche Gesellschaft für Mediation (DGM) <https://www.dgmediation.de>

3. Gesetz der Bundesrepublik Deutschland vom 26. Juli 2012 «Zur Unterstützung von Mediation und anderen Formen der außergerichtlichen Streitbeilegung».

4. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters.